

Nr 89.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1933 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för det sätt, varpå statsmyndigheter och statstjänstemän skola hava att utanordna medel till kommuner och landsting.

(3:e avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 24 februari 1933 dagtecknad proposition, nr 169, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden samma dag, lämnat riksdagen tillfälle att avgiva yttrande över de av departementschefen i nämnda statsrådsprotokoll angivna riktlinjerna för utanordning från statsmyndigheters och statstjänstemäns sida av medel till kommuner och landsting.

I länsstyrelsernas åligganden ingår att till kommunerna utbetala medel av skilda slag, såsom statsbidrag och dyrtidstillägg till avlönande av folkskollärare, statsbidrag till anordnande av undervisning i slöjd, bidrag från kyrkofonden till avlönande av prästerskapet, skatteutjämningsmedel m. m. Till kommuner utgå vidare bidrag från socialstyrelsen till alkoholistvård och arbetsförmedling, från medicinalstyrelsen till viss sjukvård och från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till vägväsendet, varjämte från statskontoret utanordnas vissa ersättningar och bidrag. Vidare inflyta till kommunerna handräckningsmedel från landsfiskal eller uppbördsman i stad.

Länsstyrelserna, vilka sålunda ombesörja utbetalningen till kommunerna av högst avsevärda belopp, äro emellertid icke skyldiga att i sina räkenskaper upplägga särskilt konto för varje kommun. Endast i fråga om väghållningsdistrikten föreligger skyldighet till specificerad bokföring av sådan art. I § 15 kungörelsen den 13 november 1931 (nr 396) med föreskrifter angående medelsförvaltningen i länen, vilken författning reglerar hithörande förhållanden, stadgas beträffande bokföringen av utbetalningar till kommunerna endast, att särskilda konti böra uppläggas, då så anses erforderligt. Vid sådant förhållande är en kommunal revisor, därest han önskar erhålla uppgift om vilka medel som av vederbörande länsstyrelse under viss tid utbetalats till kommun, hänvisad till att begära tidsödande undersökning i länsstyrelsens räkenskaper eller i de avskrifter därav, som förvaras hos riksräkenskapsverket.

I fråga om sättet för utbetalning av medel från länsstyrelserna gäller enligt § 35 nyssnämnda kungörelse följande. I de fall, då utbetalningar skola äga rum till personer, vilka infinna sig hos länsstyrelsen för erhållande av likvid, skall sådan ske genom utlämnande, mot kvitto, av check, utställd å riksbanken. I övriga fall, vilka här kunna vara av intresse, skall likviden verkställas medelst postanvisning, såvitt detta med hänsyn till beloppets storlek kan ske, men eljest genom en å riksbanken utställd check, som tillställes vederbörande i rekommenderat brev. Sålunda utfärdade postanvisningar skola vid avlämnandet till postkontoret likvideras medelst en å riksbanken utställd check. Därest emellertid person, till vilken check bör utställas, är bosatt å ort, där bankinrättning eller filial av sådan icke finnes, eller då i särskilt fall sådant finnes vara för åstadkommande av skyndsamt likvid erforderligt, må checken ställas till riksbankens order och överlämnas till riksbanken, som ombesörjer, att medlen komma vederbörande tillhanda.

Departementschefen har efter lämnad redogörelse för vad i frågan förekommit (sid. 2—10) anfört följande:

Såsom av det anförda framgår, äro i det närmaste alla de statliga och kommunala myndigheter, som avgivit yttrande i frågan, ense om att med nu gällande bestämmelser på förevarande område svårighet möter att utöva en effektiv kontroll däröver att av myndighet utanordnade medel verkligen komma vederbörande kommun till godo samt tagas till uppörd i kommunens räkenskaper. Det torde sålunda vara uppenbart, att här föreligger ett missförhållande, som med det snaraste torde böra avhjälpas. Länsstyrelserna, vilka till huvudsaklig del verkställa ifrågasvarande utbetalningar, hava även haft sin uppmärksamhet riktad på att finna en tillfredsställande lösning av spörsmålet och i åtskilliga fall hava försök gjorts att åstadkomma förbättrade möjligheter för vederbörande revisorer att tillförlitligt granska kommunens räkenskaper i vad avser bidrag, som av länsstyrelsen utanordnats. Sålunda torde numera som regel besked lämnas revisor, därest framställning därom göres, rörande under visst år eller annan angiven tidrymd till kommunal kassa från länsstyrelsen utanordnade medel. Man torde emellertid få utgå från att flertalet revisorer underlåta att göra dylik framställning.

Då det gällt att söka finna ett medel för åstadkommande av förbättrad kontroll å förevarande område, hava huvudsakligen två utvägar varit föremål för överbägande.

Den närmast till hands liggande möjligheten torde vara, att den utbetalande myndigheten ålägges att årligen före revisionens början inom kommun tillställa revisorerna uppgift om vilka medel som under föregående år utanordnats till den ifrågasvarande kommunala kassan. Det torde icke kunna bestridas, att en föreskrift härom skulle medföra en för kommunerna tillfredsställande lösning av frågan. Enligt vad som framgår av åtskilliga yttranden i ärendet skulle emellertid ett dylikt åläggande väsentligen öka länsstyrelsernas arbetsböroda. Då dessa redan nu äro synnerligen arbetstyngda, bör därför om möjligt annan utväg tagas i anspråk.

En sådan utväg anvisas av riksräkenskapsverket i dess förenämnda

skrivelse den 16 juni 1926. Ämbetsverket har nämligen däri förordat, att statsmyndigheternas utbetalningar av medel till kommunerna skola verkställas genom medlens insättande å postgirokonto för vederbörande kommun, samt att kommunerna till följd därav skola vara skyldiga att öppna sådana konti. De flesta länsstyrelser och andra myndigheter, som hörts i ärendet, ävensom det övervägande antalet av de kommuner, som tagit ståndpunkt till riksräkenskapsverkets förslag, hava anslutit sig till detta.

Det torde vara otvivelaktigt, att ett anlitande av postgirorörelsen erbjuder stora fördelar, då det gäller att uppnå en effektiv kontroll å ifrågavarande område. Från postgirokontoret kan nämligen när som helst underrättelse inhämtas om vilka in- och utbetalningar, som verkställts å ett konto under viss tid. De kommunala revisorerna skulle sålunda erhålla möjlighet att när som helst förskaffa sig besked om vilka statsbidrag eller handräkningsmedel, som utgått till kommunen. Enligt vad som inhämtats från postgirokontoret, är kontoret vidare villigt att till kommunens revisorer, under förutsättning att vederbörlig adressmälan kommit kontoret tillhanda, översända en kopia av det årsbesked, som författningsenligt skall tillställas kontoinnehavaren. Postgirokontoret är jämväl berett att på därom gjord framställning tillställa revisorerna kopia av det kontoutdrag, som kontoinnehavaren erhåller, då kontot undergått förändring. Under sådana förhållanden synes anlitaandet av postgirorörelsen för ifrågavarande utbetalningar väsentligen reducera möjligheterna att undgå upptäckt vid ohederliga manipulationer med kommunens medel. Det må även framhållas, att utbetalning medelst postgiro icke synes medföra ökat arbete för länsstyrelser och andra myndigheter. Snarare torde, på sätt några länsstyrelser framhållit, systemet medföra viss minskning i statsmyndigheternas arbetsbörda. Detta synes även gälla beträffande de kommunala myndigheterna, särskilt sedan dessa mera allmänt blivit förtrogna med postgirots användning.

De invändningar, som framställts mot anlitaandet av postgirorörelsen för nu avsedda ändamål, torde vid sådant förhållande icke böra väga för tungt. Sålunda synes den omständigheten, att någon tid kan komma att åtgå för medlens översändande över postgiro till kommun, belägen långt från eller med dåliga förbindelser med Stockholm, icke böra tillmätas avgörande betydelse. Genom att i särskilt brådskande fall låta översändandet ske medelst telegram, torde för övrigt medlen kunna erhållas lika snabbt som med nu tillämpade ordning för utbetalningen. Det förhållande, att någon mindre ränteförlust i vissa fall kan bli en följd av medlens insättande å postgiro i stället för direkt i bank, torde även sakna praktisk betydelse vid bedömandet av denna fråga. Det må i detta sammanhang erinras om, att något hinder självfallet icke möter för vederbörande att omedelbart överföra inbetalda medel från postgirokontot till bankinrättning.

Vid bifall till riksräkenskapsverkets förslag uppkommer frågan, huruvida kommunerna böra hava särskilt konto för envar kommunal kassa, som mottager medel av här ifrågavarande art, eller om ett gemensamt konto bör uppläggas för kommunens hela medelsförvaltning. I de flesta i ärendet avgivna yttranden, där frågan berörts, har förstnämnda alternativ förordats. En sådan anordning synes också vara den lämpligaste för ernående av reda och överskådlighet i kommunens räkenskaper. Den av vissa smärre kommuner framförda invändningen, att ett åläggande för kommunerna att öppna särskilt konto för varje kassa skulle bli

alltför betungande, torde, då postgirokonto numera upplägges för kommunala organ utan att grundbelopp behöver erläggas, i väsentlig grad hava förlorat sin betydelse.

Något hinder för kommunal kassa att anlita postgirokontot även för andra än nu angivna ändamål, exempelvis för kommunaluppbörden, synes icke böra föreligga. Snarare torde det vara önskvärt, att kontot tages i anspråk i så stor utsträckning som möjligt. Därigenom skulle nämligen ytterligare medel kunna bliva föremål för en effektiv kontroll av kommunens revisorer.

Vad förut anförts i fråga om kommunerna har avseende icke allenast å den borgerliga kommunen utan även å skoldistrikt, fattigvårdssamhälle eller andra kommunala förvaltningsenheter ävensom församlingar och pastorat. Landstingen torde i förevarande avseende böra likställas med kommunerna.

Ett genomförande av det av mig nu förordade förslaget om utanordnande av medel till kommunerna över postgiro förutsätter uppenbarligen en ändring i kungörelsen den 13 november 1931 (nr 396) med föreskrifter angående medelsförvaltningen i länen, men, såsom redan nämnts, även utfärdande av särskilda bestämmelser, innefattande åläggande för kommun att för varje kassa, som uppbär medel från statsmyndighet eller statstjänsteman, hava särskilt postgirokonto. Som sistnämnda fråga berör den kommunala medelsförvaltningen, torde riksdagens yttrande böra inhämtas, innan författning i ämnet utfärdas.

Enligt Kungl. Maj:ts förevarande förslag skulle statsmyndigheternas utbetalningar av medel till kommunerna verkställas genom medlens insättande å postgirokonto för vederbörande kommun samt kommunerna till följd därav vara pliktiga att öppna sådana konti.

För genomförande av detta förslag skulle enligt departementschefens mening erfordras dels ändring i kungörelsen den 13 november 1931 (nr 396) med föreskrifter angående medelsförvaltningen i länen samt utfärdande av särskilda bestämmelser, innefattande åläggande för kommun att för varje kassa, som uppbure medel från statsmyndighet eller statstjänsteman, hava särskilt postgirokonto.

Utskottet delar visserligen den av departementschefen uttalade uppfattningen, att med nu gällande bestämmelser på det område, varom fråga är, svårighet möter att utöva en effektiv kontroll däröver, att av myndighet utanordnade medel komma vederbörande kommun till godo samt tagas till uppbörd i kommunens räkenskaper, men utskottet finner sig icke — med hänsyn till gällande kommunallagar — kunna förorda, att, på sätt i propositionen förutsättes, allmänna bestämmelser om åläggande för kommunerna i gemen att upplägga postgirokonti utfärdas. Det mål, som i propositionen åsyftas, synes emellertid utan lagändring kunna vinnas genom att av Kungl. Maj:t meddelas en allmän föreskrift, att såsom villkor för utbetalande till kommun av statsunderstöd av vad slag det vara må skall gälla, att kommunen styrker sig hava öppnat postgirokonto för kassa, som har att mottaga statsmedel.

Utskottet får sålunda hemställa,

Utskottet.

att riksdagen må för sin del godkänna de i statsrådsprotokollet över finansärenden den 24 februari 1933 angivna riktlinjerna för utanordning från statsmyndigheters och statstjänstemäns sida av medel till kommuner och landsting med den ändring, utskottet ovan förorddat.

Stockholm den 12 maj 1933.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Kvarnzelius, Lindblad, Widell, Bergqvist, Nilsson* i Malmö, *Svensson* i Kompersmåla, *Oscar Olsson, Carlsson* i Gävle, *Asplund, Ernfors, Bergström* och *Nilsson* i Fredriksfält; samt

från andra kammaren: herrar *Holmgren, Strindlund, Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Höör, *Persson* i Falla, *Svensson* i Grönvik, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol, *Norsell, Lindskog, Olofsson* i Digernäs och *Isacson*.

Reservation

av herrar *Svensson* i Kompersmåla, *Nilsson* i Fredriksfält, *B. Holmgren, Strindlund, Svensson* i Grönvik och *Ernfors*, som ansett utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

Enligt Kungl. Maj:ts — — — sådana konti.

För genomförande — — — särskilt postgirokonto.

Med anledning av förevarande förslag vill utskottet erinra därom, att jämlikt 58 § i lagen om kommunalstyrelse på landet den 6 juni 1930 penningmedel, som ej erfordras för verkställande av nära förestående utbetalningar, skola för kommunens räkning insättas hos bank eller å postgirokonto. Kommunen har sålunda enligt nämnda bestämmelse frihet att välja mellan dessa sätt för medelsplacering och lärer icke kunna i administrativ väg åläggas att hålla postgirokonto för statsmedel, där ej vid de anslag, varom fråga kan vara, uttryckligen bundits villkor om deras redovisning med anlitande av postgiro. Och även då måste, där kommun har författningsenlig rätt till visst statsbidrag, ifrågasättas, om ett dylikt villkor utöver författningens föreskrifter är möj-

ligt. Av konstitutionsutskottets betänkande nr 30 (sid. 23) vid 1930 års riksdag framgår ock, att utskottet väl ansett vissa normer för medelsförvaltningen önskvärda, men icke tänkt sig, att sådana skulle utfärdas i annan ordning än genom kommunallag eller möjligen genom reglementen för drätselkammare eller kommunalnämnd, varvid bör erinras, att initiativ till dessa reglementen utgår från vederbörande kommun, även om fastställelse av Kungl. Maj:t härvid erfordras. Skall åläggande av visst förvaltningssätt genomföras för kommun utan kommunens medverkan, synes detta kunna ske allenast i den ordning, som för stiftande eller ändring av kommunallag gäller. På grund av denna utskottets uppfattning och då ett genomförande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke torde vara av så brådskande natur att icke därmed kan till en kommande riksdag anstå, får utskottet hemställa,

att riksdagen icke måtte godkänna det av Kungl. Maj:t i förevarande proposition föreslagna sättet för genomförande av Kungl. Maj:ts förslag i fråga om riktlinjer för utanordning från statsmyndigheters och statstjänstemäns sida av medel till kommuner och landsting.
